

Ändringshistorik

Datum	Version	Ändrad av	Ändringar
2022-10-12	1	Katrine Svensson	Fastställt dokument

Restaureringsplan för N2000-området
Hanö inom projektet LIFE RestoRED
LIFE19 NAT/SE000172

Summary

This document provide a brief overview of the measures that will take place in the LIFE RestoRED project at the N2000 site Hanö. Location of different actions can be seen in the maps in the end of this document.

Om Projektet

Projektet LIFE RestoRED arbetar med att restaurera skötselkrävande naturtyper, mestadels betesmarker och slåtterängar. Arbetet utförs inom N2000-områden under åren 2021 till 2027. Naturtyperna som restaureras finns med på den rödlista för naturtyper som EU tagit fram. Arbetet som omfattas av den här restaureringsplanen utförs av Länsstyrelsen i Blekinge län. Läs mer om projektet på webbplatsen <https://www.liferestored.se/>.

Uppgifter om området

Natura 2000-område: SE0410158 Hanö

Naturresevat: Hanö

Län: Blekinge län

Kommun: Sölvesborgs kommun

Förvaltare/kontaktperson på Länsstyrelsen: Katrine Svensson

Koordinater för restaureringsområde: 6207523.11,489900.74 SWEREF TM

Beskrivning av objektet

Hanö är en cirka 215 hektar stor restbergs- och drumlinbildning i Hanöbukten, strax öster om Listerlandet i Blekinges västra kustbygd. Berggrunden består av Karlshamnsgranit, som i sydväst överlagras av krita. Berget går i dagen över stora områden i nordost och öster, medan det i övriga delar överlagras av blockrik, sandig-moig morän samt fossila strandvallar med grus och klapper.

På Hanö är de prioriterade bevarandevärdena ädellövskogarna och de beteshävdade gräsmarkerna. De öppna gräsmarkerna hyser höga bevarandevärden, som dock påverkas negativt av hovhjortarnas höga betestryck, men även igenväxning.

Hanös öppna gräsmarker återfinns främst på öns steniga västsida. De domineras av torrängar med övergångar mot gräshedar respektive friskängar och med inslag av fuktstråk i svackor. Kärnväxtfloran är fortfarande, trots en expanderande förbuskning och ett intensivt dovhjortsbete, relativt artrik med ett flertal hävdberoende arter, bland annat de rödlistade arterna backmåra (nära hotad), vårkällört (nära hotad) och busktörne (nära hotad). I buskskiktet finns hagtorn och slån, samt flera björnbärs- och vildrosarter, bland annat den rödlistade flikrosen (nära hotad).

På Hanö har det sannolikt funnits säsongsmässiga fiskebosättningar åtminstone sedan medeltiden och sedan 1830-talet har ön haft en stadigvarande permanent befolkning. Hanö är numera även ett välbesökt utflyktsmål. Hanös vegetation har genomgått stora förändringar under de senaste århundradena. Från att ha varit till stora delar skogsbevuxen i början av 1800-talet hade den genom ett intensivt kreatursbete och skogsavverkningar omvandlats till ett öppet och i det närmaste trädlöst landskap under 1900-talets första hälft. Under mitten av 1900-talet upphörde kreatursbete och avverkningar, parallellt med att dovhjortar planterades in på ön. Hjortstammen har sedan ökat markant, vilket påverkar öns kärnväxtflora negativt. Hoten mot biologisk mångfald på silikatgräsmarkerna är upphörd beteshävd, felaktigt betestryck och förbuskning av öppna marker.

Syfte och mål med åtgärderna i projektet

I det här området ska naturtypen silikatgräsmark ges en stärkt ekologisk status genom att igenväxta ytor successivt restaureras för att motverka den förbuskning som sker inom området.

Vid slutet av projektet ska 7 hektar silikatgräsmark vara restaurerad. Idag är täckningsgraden av träd och buskar cirka 50 % i området. Målsättningen är att komma ner till cirka 20 % täckningsgrad efter restaureringen.

Framtida skötsel av området ska säkras genom ett balanserat betetryck från den vilda hjortstammen. Inom projektet ska vi ta ställning till om något delområde bör hägnas in för att kunna teckna betesavtal med djurhållare.

Allmänheten och sakägare ska ha fått kunskap om projektet genom skyltning och informationsmöten. Ett referensnätverk bildas genom samarbete med Hamn- och byalagets naturgrupp.

Tillgängligheten i området ska ha ökat genom att det blir lättare att passera genom de områden som idag präglas av ett tätt buskskikt. Det kommer bli möjligt att röra sig mer fritt mellan lederna jämfört med idag. Utanför projektramen planeras också en översyn av den tillgänglighetsanpassade leden som går intill den norra delen av restaureringsområdet.

Ekosystemtjänsterna död ved och pollinering kommer att gynnas i det här objektet genom att död ved från röjning placeras i restaureringsområdet, i form av faunadepåer. Vid röjningen kommer vi att eftersträva att bevara sammanhängande brynmiljöer i den västra kanten av området. Generellt kommer möjligheten att skapa flikaiga bryn och skyddade rum att vara en utgångspunkt när vi väljer vilka buskar som ska sparas. Sandblottor kommer att anläggas för att gynna vilda bin. Om möjligt kommer frön från lämpliga blommande växter samlas in för att en återplantering ska kunna ske efter restaurering genomförts och betetrycket från hjortar minskat.

Tabell 1 Naturtyper som omfattas av projektåtgärder

Naturtypskod	Natura 2000 naturtyp (namn)	Areal (ha)
6270	Silikatgräsmarker	7,0

Åtgärder som är aktuella i N2000-området Hanö

Tabell 2 Planerad omfattning

Action	Namn	Längd (m)	Area (ha)	Antal	Nytt värde
A2	Restaureringsplan			1	
C1.1	Röjning och avverkning		7,0		
C4	Artskötsel/skapa biotop				
D1	Fotodokumentation				
D2.1	Uppföljning av naturtyper				
D2.2	Florauppföljning torra friska marker		7,0		
D5.1	Kartläggning av ekosystemtjänster				
D5.2	Planering och utvärdering av åtgärder för pollinerare				
D5.3	Planering och utvärdering av skapande av död ved				
E1.1	Obligatorisk projektskylt			1	
E1.5.1	Informationsmöte markägare, brukare			1	2

Beskrivning av åtgärderna

Action C1.1 Röjning och avverkning

Möjlig tidsperiod: 2021-03-01 till 2026-12-31.

Genomförs: Årlig röjning och avverkning kommer att genomföras under åren från början av 2023 till 2025.

Beskrivning: Buskröjning ska genomföras i igenväxande delar av gräsmarkerna. Markvegetationen i området är hävdpräglad och betas av hjortar, men området håller på att växa igen med buskvegetation. Målsättningen är att skapa ett öppet beteslandskap med inslag av ett artrikt träd- och buskskikt, där det både finns solitära hagmarksträd och väl avgränsade buskage och brynmiljöer. I nuläget har busk- och trädskikten cirka 50 % täckningsgrad, med en karaktär av igenväxningsvegetation. Efter restauringen bör täckningsgraden ligga på cirka 20 %.

Inom de två delområdena kommer röjning och avverkning att delas upp i flera etapper.

- Vinterhalvåret 2022-2023
Röjning kommer initialt att genomföras i det norra området. Första året kommer fokus ligga på att röja låga buskar för att skapa större öppna gräsytor samt öppna upp gläntor och stråk emellan dessa. När det gäller låga buskar är det framförallt slån som ska röjas. I norra delen av området kommer även en del träd att avverkas.
- Vinterhalvåret 2023-2024
I slutet av år 2023 genomförs ytterligare en utglesning av mer sammanhängande partier av buskar och underhållsröjning av tidigare röjda ytor i norra området. År 2023 görs en första röjning i södra området på motsvarande sätt.
- Hösten år 2024 görs kompletterande röjning i södra delen och underhållsröjning i norra och södra delen.
- Hösten år 2025 genomförs underhållsröjning i bägge områdena.
- Därefter kommer behovet av underhållsröjning att bedömas i förhållande till storleken på hjortstammen.

Action C4. Artskötsel/skapa biotop

Möjlig tidsperiod: 2021-03-01 till 2026-12-31

Genomförs: 2023-01-01 till 2025-12-31

Beskrivning: Många insekter, svampar, blommor och andra växter är beroende av solbelysta öppna sandytor för sin överlevnad. Vissa arter bygger sina bon där medan andra finner föda. Därför är det viktigt att bevara eller återskapa sådana ytor. Som en del i projektet kommer sandblottor att anläggas för att gynna vilda bin och andra pollinatörer. Efter florainventering och dialog med hamn- och byalagets naturgrupp kommer vi att se över möjligheten att samla in fröer för att odla värdefulla lokala arter och plantera ut i de restaurerade områdena. Med tanke på betetrycket från hjort kommer dessa planteringar initialt att behöva skyddas med burar. Flika bryn/kantzoner kommer att vara viktiga för att ge örter en chans att etablera sig. Ev. kan ett kombinerat bihotell/reservatsskylt/projektskylt kan sättas upp vid entrén till reservatet från vandrarmemmet.

Action D1. Fotopunkter

Möjlig tidsperiod: 2021-03-01 till 2026-12-31

Genomförs: 2022-02-01 till 2026-12-31

Beskrivning: För att dokumentera effekten av restaureringsåtgärderna kommer foton att tas på strategiska platser före restaureringsåtgärder och efter genomförda åtgärder. Fotodokumentation sker också under genomförandet av projektet och publiceras som en enkel rapport på projektets webbplats <https://www.liferestored.se/>.

Action D2.1 Utvärdering av bevarandestatus för naturtyper

Möjlig tidsperiod: 2026-03-01 till 2027-02-28

Genomförs: 2026-03-01-2027-12-31

Beskrivning: Efter genomförd restaurering ska en bedömning göras om statusen för de naturtyper som restaurerats har förbättrats. Bedömningen sker genom observationer på plats och kan genomföras av den som ansvarat för restaureringen, eller en särskild inventerare. Data från genomförda inventeringar av arter och naturtyper används också som underlag för bedömningen. Bedömningen kommer slutligen att registreras i Naturvårdsverkets databas NNK.

Action D2.2 Florauppföljning torra till friska marker

Möjlig tidsperiod: 2021-03-01 till 2026-08-31

Genomförs: 2022 och 2026.

Beskrivning: Under sommaren år 2022 genomförs en inventering av floravärden i de två restaureringsområdena. En uppföljande inventering görs under år 2026. För uppföljning av flora används "Manual för uppföljning av betesmarker och slåtterängar i skyddade områden" UF_manualgrasmarker_v5.0_20100503. bild borttagen 2018-05-18 (naturvårdsverket.se) som finns publicerad på Naturvårdsverkets webbplats. Endast de delar som rör uppföljning av flora och strukturer i punktutlägg (smårutor 0,5*0,5 m) genomförs.

Resultaten kommer publiceras på projektets webbplats <https://www.liferestored.se/> och Länsstyrelsens webbplats <https://www.lansstyrelsen.se/blekinge>.

Action D5.1 Kartläggning av ekosystemtjänster

Möjlig tidsperiod: 2025-01-01 till 2027-02-28

Genomförs: 2025-01-01 till 2026-12-31

Beskrivning:

Kartläggningen av ekosystemtjänster kommer att utgå rapporten "*Ekosystemtjänsteförteckning med inventering av datakällor*", <http://www.naturvardsverket.se/978-91-620-6797-7>, som finns publicerad på Naturvårdsverkets webbplats.

Projektets bidrag med förbättrade ekosystemtjänster kommer att beskrivas med särskilt fokus på tillgången av död ved, miljö för pollinerare och tillgänglighet för besökare utvecklats under projektet.

Resultaten kommer publiceras på projektets webbplats <https://www.liferestored.se/> och Länsstyrelsens webbplats <https://www.lansstyrelsen.se/blekinge>.

Action D5.2 Planering och utvärdering av åtgärder för pollinerare

Möjlig tidsperiod: 2021-03-01 till 2026-12-31

Genomförs: 2022-09-01 till 2026-12-31

Beskrivning: I samband med restaureringsåtgärder inom action C.1 kommer särskild hänsyn tas till pollinerarnas framtida miljö. Vid restaureringen kommer bryn att göras flikiga och blommande buskar att friställas. Gläntor skapas för att skapa varma rum inom området. För planeringen av pollinerarnas miljö har projektets receptsamling för möjliga åtgärder använts och efter genomförd restaurering kommer insatsen att utvärderas och dokumenteras i projektets databas.

Resultaten kommer publiceras på projektets webbplats <https://www.liferestored.se/> och Länsstyrelsens webbplats <https://www.lansstyrelsen.se/blekinge>.

Action D5.3 Planering och utvärdering av skapande av död ved

Möjlig tidsperiod: 2021-03-01 till 2026-12-31

Genomförs: 2022-09-01 till 2024-03-31

Beskrivning: I samband med avverkning av träd inom action C.1 kommer död ved att skapas. Faunadepåer med död ved kommer att skapas inom bägge åtgärdsområdena. Under projektperioden kommer en brandgata troligtvis att röjas fram längs med reservatgränsen (ingår ej i detta projekt). Död ved från brandgatan kan läggas in i åtgärdsområden för att öka mängden död ved ytterligare.

För planeringen av vilken död ved som ska skapas har projektets checklista använts och efter genomförd avverkning kommer insatsen att utvärderas och dokumenteras i projektets databas.

Action E1.1 Obligatorisk projektskylt

Möjlig tidsperiod: 2021-03-01 till 2026-12-31

Genomförs: 2023

Beskrivning: En skylt som beskriver projektets arbete kommer att sättas upp. Skylten bör sättas upp i anslutning till leden mellan vandrarhemmet och Bönsäcken. Förslagsvis intill reservatsskylten i början av leden, då man går in i ett av åtgärdsområdena.

Action E1.5.1 Infomöte markägare brukare

Möjlig tidsperiod: 2021-03-01 till 2026-12-31

Genomförs: Informationsmöte 1 sommaren 2022, Uppföljande informationsmöte sommaren 2024

Beskrivning: Föreningar och markägare på Hanö bjuds in till ett inledande informationsmöte på Hanö där vi presenterar projektet och har en dialog för att fånga in deras kunskaper och synpunkter på röjning/avverkning inom de aktuella områdena. Efter två år med röjning bjuds föreningar och markägare in till ett uppföljande möte för att informera och ha dialog om genomförda och planerade åtgärder i projektet.

Information gällande RestoRED kommer även att tas upp på årliga möten som anordnas av reservatsförvaltningen.

Eventuellt tas ett informationsblad fram för att sprida information om projektet bland boende och besökare på Hanö.

Kartor

Map showing location of project actions
Site: SE0410158 Hanö
Natura 2000 status: SAC

Map scale: 1:15000

© Länsstyrelsen © National Land Survey

 Natura 2000 boundary

 6270 - Fennoscandian lowland species-rich dry to mesic grasslands

 C1.1 - Clearing of trees and bushes

0 150 300 600 900 1 200 Meters

Bild 1 Översiktskarta, N2000-området Hanö
Overview for the site Hanö

Bild 2 Detaljkarta, åtgärder som genomförs i projektet.
Detailed map for measures in the project.

LIFE-programmet

Den här restaureringsplanen har producerats med stöd av Europeiska kommissionens LIFE-program. Ståndpunkter och faktainnehåll representerar projektet LIFE RestoRED och representerar inte nödvändigtvis Europeiska kommissionens eller byrån CINEAs uppfattning eller ståndpunkt. Läs mer om LIFE-programmet på EU-kommissionens webbplats : <https://ec.europa.eu/easme/en/life>